

Seleucia

Sayı XV - 2025

Olba Kazısı Serisi

Seleucia XV

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia yayınına devretmiş sayılır. Seleucia kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı IV - 2014'den itibaren TR Dizin Ulakbim'de ve 2021'den itibaren Erih Plus'ta taranmaktadır.

<http://www.seleuciadergisi.com>

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret Yegül
Murat Özyıldırım (Baş Editör)
Yavuz Yeğin

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Mehmet Tekocak
Prof. Dr. Ceren Ünal
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Prof. Dr. Ayşe Fatma Erol
Doç. Dr. Erkan Alkaç
Doç. Dr. Sabri Arıcı
Doç. Dr. Figen Çevirici Coşkun
Doç. Dr. Merih Ereğ
Doç. Dr. Kasım Oyarçın
Doç. Dr. Fikret Özbay
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kaya
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Burak Erdem
Dr. Vujadin Ivanisevic
Dr. Murat Özyıldırım

Seleucia

Olba Kazısı Serisi

Sayı: XV

Yıl: 2025

ISSN: 2148-4120

ISBN: 978-625-6925-83-0

Yazışma Adresi

Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Ankara Üniversitesi,
Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi, Diller Binası,
Oda no: Z7
Arkeoloji Bölümü No:45-45/A
06100 – Sıhhiye / Ankara – Türkiye
Tel: 0 312 310 32 80 / 1498
E – posta: ozyildirimmurat@gmail.com -
yavuzyeğin002@gmail.com
aemelerten@gmail.com

Yayının Adı: Seleucia (Dergi)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın

Yayın Şekli: Yıllık – Türkçe ve İngilizce.

Yayın Sahibi: Bilgin Kültür Sanat Org. Yay. Bas.
Dağ. Paz. Gid. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti. adına
Engin Devrez

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Devrez

Yayının İdare Adresi: Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.
Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay – Ankara
Tel: 0312 419 85 67
Sertifika no: 20193
www.bilginyayinevi.com
E – posta: bilginkultursanat@gmail.com

Baskı

Dijital Baskı Merkezi (Osman Sami Solak)
İvedikköy Mh. 1492. Cd. Yenimahalle /
ANKARA
Tel: 0533 577 6514
Matbaa Sertifika No: 70810

Teknik Düzenleme

Arş. Gör. Dr. Burak Erdem

Dağıtım

Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay – Ankara
Tel: 0312 419 85 67

Seleucia | Sayı XV | Mayıs 2025

Doğu Dağlık Cilicia Mimari Plastiği Bağlamında
Olba'dan Bir Grup Buluntu

*A Group of Finds from Olba in the Context of
Architectural Decoration in Eastern Rough Cilicia*

Emel Erten – Yavuz Yeğin

9

Su Kemerlerinin Ötesinde: Kırsalda Roma Yaşamı ve
Mimarisi

*Beyond the Reach of the Aqueducts: Roman Lives and
Architecture in the Countryside*

Fikret Yeğin

33

Juliana Anicia: "A Building Loving Woman"

Gender and Construction in Constantinople

*Juliana Anicia: "Yapı İşlerini Seven bir Kadın":
Constantinopolis'te Toplumsal Cinsiyet ve İnşaat*

Faaliyetleri

Diane Favro

55

Boncuk ve Vazo Yapımı Dışında

Tunç Çağ'ında Camın Farklı Kullanım Biçimleri

Different Uses of Glass in the Bronze Age

Other than Beads and Vessels

Emel Erten

71

Savatra'dan Yeni Adak Yazıtları

New Votive Inscriptions from Savatra

Mehmet Alkan – İlker Işık

93

Tyana Geç Antik Sur Duvarında Ele Geçen Bir

Define Hakkında İlk Değerlendirmeler

*First Evaluations of a Hoard Discovered in the Tyana
Fortress Wall*

Hüsamettin Hayri Şener

107

Gaziantep Gerçin Höyük'ten Savaş Arabası Şeklinde
Bir Kaide

A Chariot-Shaped Base from Gerçin Höyük, Gaziantep

Timur Demir – Özgür Çomak

121

Tarsus'da Türk İslam Dönemi Mihrapları

The Mihabs of Turkish-Islamic Period in Tarsus

Mustafa Kaya

139

Aizanoi Tiyatrosu'nun Scaenae Frons Düzeninin

Anadolu'daki Benzerleriyle Karşılaştırılması

*Comparison of the Scaenae Frons Order of the Aizanoi
Theatre with Similar Theatre Examples in Anatolia*

Fikret Özbay – İrem Kaya Yuki

161

Eski Çağ ve Geç Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında
Zephyrium

Zephyrium in Ancient and Late Antique Written Sources

Muzaffer Yılmaz

183

Batı Karadeniz'de

Protohistorik Dönemlere Ait Yeni Veriler

*Recent Archaeological Evidence from the Protohistoric
Periods of the Western Black Sea Region*

Emrullah Kalkan - Yunus Emre Sevindik

193

Anamur'da Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi
Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain in Anamur

Halil Sözlü – Sultan Eren

213

Ardahan'ın Hanak İlçesindeki Veli Kalesi

Veli Fortress in Hanak District of Ardahan

Özlem Oral

227

Roma Dönemi'nde Phokaia'yı Etkileyen

Depremlerdeki Arkeolojik İzler

*Archaeological Traces of Earthquakes Affecting Phokaia In
the Roman Age*

Sabri Arıcı

243

Eagle Figurine With Gold Medallion Holding a Ram
From Burdur Museum

*Burdur Müzesi'nden Koç Tutan Altın Madalyonlu Kartal
Figürini*

Salih Soslu

259

Antik Kaynaklar, Antropolojik ve Arkeolojik Veriler

Işığında Eski Çağ'da Dövme

*Tattooing in Antiquity in the Light of Ancient Literature,
Anthropological and Archaeological Data*

Ahmet Emirhan Bulut

287

Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi Taş Sanduka

Mezarları ve Buluntularının Değerlendirilmesi

*An Evaluation of the Roman Period Stone Cist Graves
and Their Findings from Bafra, Samsun*

Orhan Alper Şirin

321

Aizanoi Kadoi ve Kotiaieon'dan Yün Üretimine İlişkin
Arkeolojik İzler

*Archaeological Evidence of Wool Production from Aizanoi,
Kadoi and Kotiaieon*

Aslıhan Özbay

347

Seyitömer Höyük'ten Ele Geçen Bir Grup Bıçak

A Group of Knives Found at Seyitömer Mound

Rana Başkurt Usta – Hüseyin Usta

367

Traianus'un Doğu Seferine İlişkin Arkeolojik Kanıtlar

Archaeological Evidence of Trajan's Eastern Campaign

Burak Erdem

383

Alahan Manastırı Mağara – Kilisesi

Cave-Church in Alahan Monastery

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

397

PRAEFATIO

SELEVCIA'nın 2025 sayısı bu yıl da zengin bir içerikle okurlarına ulaşıyor. Bu sayı ile aynı zamanda dergimizin on beşinci yılını da kutlama mutluluğu içindeyiz. Bu yıl aynı zamanda Olba kazıları da on beşinci yılını kutluyor. Bundan yirmi dört yıl önce, Olba akropolisinin eteklerinde mütevazı bir yüzey araştırması biçiminde başlayan çalışmamızın gelişerek, bir kazı haline gelmesinde on beş yılı geride bıraktık. Şimdi Olba'nın yerleşim tarihi, kentteki yaşam tarzı konusunda çok daha fazla bilgi sahibi olmanın sevincini ve gururunu taşıyoruz.

Olba kazısı ekibinin özveri ve gayretleri ile on beş yıldır aralıksız olarak yayınlanan SELEVCIA'nın bu sayısında, Anadolu arkeolojisini, sanat tarihini, epigrafisini, nüemizmatığını, mimarlık tarihini aydınlatan, yepyeni bulguları ve fikirleri içeren toplam yirmi bir bilimsel metin yer almakta. Bu çalışmaları yaparken emeklerini, deneyimlerini bizlerle, dergimizle paylaşan yazarlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Baş Editör)

Doç. Dr. Yavuz Yeğin

PREFACE

SELEVCIJA's 2025 issue reaches its readers with a rich content this year as well. With this issue, we are also happy to celebrate the fifteenth anniversary of our journal. This year, the Olba excavation project is also celebrating its fifteenth anniversary. Twenty-four years ago, we started our work as a modest surface survey on the lower slopes of the Olba acropolis and it has been fifteen years since it turned into a full-scale excavation. Now, we are happy and proud to have much more information about Olba's settlement history and the lifestyle in the city.

This issue of SELEVCIJA, which has been published continuously for fifteen years thanks to the dedication and efforts of the Olba excavation team, includes a total of twenty-one scientific texts that shed light on Anatolian archaeology, art history, epigraphy, numismatics, and architectural history, and include brand new findings and ideas. We would like to express our gratitude to our authors who shared their efforts and experiences with us in our journal.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Editor in Chief)

Assoc. Prof. Dr. Yavuz Yeğin

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayımlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto baş harfleri büyük harf, metin ve kaynakça 10 punto, dipnotlar 9 punto ile yazılmalıdır. Sayfa sayısı, kaynakça dâhil en çok on sayfa olmalıdır. Müze, kazı, yüzey araştırması malzemelerinin yayın izinleri, makale ile birlikte yollanmalıdır. Kitap tanıtımları, üç sayfayı geçmemelidir. Çalışmada ara başlık varsa bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında, 9 punto, iki yüz sözcüğü geçmemelidir. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşturulan makaleler, yayına kabul edilmemektedir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır. Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Levha sayısı her makalede 10 adet ile kısıtlıdır.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. The number of pages of each article should not be longer than ten pages, including the bibliography. If the study is on some material/materials from a museum or an excavation, the permission for publication should be submitted together with the article. The book reviews should not be longer than three pages. If there are sub-titles, the headings should be written bold with small letters. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the heading of the article, should be size of 9 points and minimum count of words should be 200. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”. The articles produced out of master’s theses or doctoral dissertations will not be accepted for publication.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows: Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., Istanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, Istanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given. The number of figures for each article is limited to 10.

Su Kemerlerinin Ötesinde: Kırsalda Roma Yaşamı ve Mimarisi

Fikret Yegül*

Öz

İtalya'da ve Anadolu'da son yıllarda yapılan arazi çalışmaları, Roma dünyasında kırsal ve kent arasındaki sosyo-ekonomik bağlantılar konusunda aydınlatıcı sonuçlar vermektedir. İtalya'nın Toskana bölgesinin güneyinde disiplinli bir ekip tarafından yapılan bir çalışma, bize kırsal arazilerin yoğun ancak geçici ve mevsimlik tarımsal kullanımının geniş bir modeli hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu çalışmadaki sekiz kırsal alandan hiçbirinde kalıcı yerleşim yerleri, villalar veya köyler ile karşılaşılma, buna karşın kapsamlı tarım tesisleri (basit çiftlik yapıları, iş istasyonları, barınaklar, tahıl ve hayvan yemi depoları, fırınlar, presler ve sulama sistemleri) saptanabilmiştir. Geçici tarım istasyonlarını işgal eden bu mevsimlik topluluklar, gelişmiş bir yaşam standardına sahip, hayvancılıkla, bağcılıkla, çömlekçilikle uğraşan, ticaret yapabilen ve makul bir maddi zenginliğe sahip görünmektedirler.

Benzer geçici yerleşimler, Batı Anadolu'daki kırsal yaşamın omurgasını oluşturuyordu; ancak kırsal yaşama ışık tutan kapsamlı çalışmaların Dağlık Kilikia'nın iç kısımlarında ve kıyı liman şehirlerinde yapılmış olduğunu görüyoruz. Göksu Nehri Vadisi (Calycadnum), Isauria ve *Via Sebaste* boyunca sürdürülen bu arkeolojik araştırmalar ve Olba'daki tarımsal vadi yerleşimleri Kilikia kırsalındaki yaşamın aydınlatılmasına katkıları olan önemli örneklerdir. Bu bölgelerin köylüleri, tarım için teraslarla araziyi şekillendirmede, sulama için yamaçları geliştirmede, uzun veya kısa süreler için basit çiftlik yapıları kurmada üstün beceri ve ustalık sergilemişlerdir. Olba'dan olağanüstü bir buluntu, lüksün ve "iyi yaşamın" temsilcilerini resmeden güzel bir mozaığe sahip olan ve "iyi yaşamı" kırsala taşıyan bir Roma villası olmuştur.

İster Dağlık Kilikia'nın yüksek yaylalarında ister Hermus Vadisi'nin yumuşak düzlüklerinde olsun, hareketli bir yol, iletişim ve ticaret ağının varlığı, kırsal ve kentsel alanlar arasında karşılıklı yarara, karşılıklı "iyi yaşama" yönelik bağımlılığın göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal, Kentsel, Roma Köyleri, Tarım, Kilikia.

* Prof. Dr. Fikret Yegül, Emeritus Distinguished Professor, Department of the History of Art and Architecture, University of California, Santa Barbara, CA-ABD. E-posta: fyegul@gmail.com, Orcid no: 0000-0002-3328-9029.

Beyond the Reach of the Aqueducts: Roman Lives and Architecture in the Countryside

Abstract

Recent work by teams working in rural Italy and Anatolia provide us with useful information illuminating the socio-economic connections between the city and the country. A study by a team working in southern Tuscany, Italy, provides us with crucial information about a broad pattern of intense but sporadic agricultural use of land. None of the eight rural sites in this study revealed permanent settlements but extensive agricultural facilities (simple farm sheds, work stations, storage units, kilns, presses and irrigation systems). These seasonal agrarian communities enjoyed a moderately good standard of living, engaged in animal husbandry, pottery production, viticulture, and material wealth coming from trade and commerce.

Based on extensive surveys and limited excavations, similar temporary settlements formed the backbone of rural life in western Anatolia and Rough Cilicia. Work in the Göksu River Valley (Calycadnum), Isauria and valley settlements in Olba, can be cited for their clear contributions to illuminating life in rural Cilicia. The peasants of these regions display remarkable skills in shaping land in terraces for agriculture, developing hillsides for irrigation and establishing farm structures for longer and shorter durations. An exceptional discovery in Olba was a Roman country villa with a beautiful mosaic representing personifications of luxury and the good life.

Whether on the heights of Rough Cilicia or the gentle plains of the Hermus valley, the presence of a vibrant network of roads and communications indicate the mutually beneficial interdependency between rural and urban areas, villages and cities.

Keywords: Rural, Urban, Roman Villages, Agriculture, Cilicia.

Antik kentler ve yapılar hakkında araştırma yapan biz akademisyenler, önemli merkezlerden uzakta, kırsal kesimde yer alan mütevazı yapılarda veya basit çiftlik evlerinde yaşayan, genellikle tarımla uğraşan toplumların yerine; iyi korunmuş, iyi bilinen, anıtsal ve kentsel yaşamlara ve o kentlerin daha şanslı, daha ayrıcalıklı insanlarına odaklandığımız için sıklıkla eleştiriliriz. Üç kıtaya yayılan Roma dünyasında nüfusun yüzde 90-95'inin kırsalda yaşadığı düşünülürse, haklıdır bizi eleştirenler! Kırsala olan bu vurdumduymazlığımızı haklı çıkarmak için değil, konuyu daha açmak ve açıklamak için hatamızın nedenlerine değinmek isterim.

Birinci neden: Kurumsal nitelikte büyük kamu binaları (tapınaklar, bazilikalar, meclis binaları, hamamlar), evlere, dükkânlara, çiftlik barakalarına göre daha dayanıklı malzemelerden, daha iyi inşa edilmişler ve zamanın yıkımı karşısında daha iyi korunabilmişlerdir. Anıtsal mimari kolaylıkla görülebilecek ve öğrenilebilecek çok şey sunar bizlere. Bu gerçeklerin uzantısı olabilecek ikinci durum ise görsel ve estetik algılamalardır; bu binalarda mimari dile gelir. Ephesus'ta kentsel ortamı süsleyen Celsus Kütüphanesi'nin çok sütunlu cephesi veya Kahta'da (Arsamea) yalçın Cendere Çayı vadisini bir yakadan diğerine tek kemerle

atlayan Severuslar devri köprüsü yalnızca anıtsal değil, aynı zamanda ilginç, görkemli, görsel yapılardır. Roma'daki Pantheon'un muazzam kubbesinin yarattığı dramatik mekân sadece gözlerimize değil, duygularımıza da hitap eder. Böyle örnekler, az rastlandıkları için değerlidirler—veya değerli kabul edilirler. İşlevselliğin ötesinde hizmet veren, salt mimariyi yaşatan bu eserlerin çoğu, geçmişe dair zengin ve çok katmanlı bir anlayış sunan kültürel kurumları, gelenekleri temsil ederler.

İmkânları kısıtlı, yoksul toplulukların basit yapılarını göz ardı etmenin tipik bahanelerinden biri de bu toplulukların gitmesi ve görmesi zor, uzak bölgelerde hayat sürmüş olmalarıdır. Bu bahane ancak kısmen doğrudur: Aslında antik devrin tarımsal iç bölgeleri hakkında oldukça çok çalışma ve belge vardır; ancak bu belgeler ve yayınlar genellikle yerel ve teknik kitap, dergi ve raporlarda bulunur. Eğer genel anlamda bir kitap yazıyorsanız, bu “ikinci sınıf” örneklerle yer kalmaz—o zaman Ephesus Celsus Kütüphanesi'ni kitabınıza girer, Toros Dağları'nın yüceleri boyunca ve Isauria'dan Ege kıyılarına uzanan 400 kilometrelik *Via Sebaste* ve yol boyunca görülen çeşitli yerleşimler girmez. Görkemli antik kentlerdeki şık banliyö villaları (*villa urbana*), zenginlerin deniz kenarına dizilen lüks portikolu villaları (*villa marittima* ve *villa porticata*) girer, kırsaldaki işlevsel, tarımsal çiftlik evleri (*villa rustica*) girmez.¹ Bu makaleye İtalya'dan bazı önemli kırsal yerleşimler konusundaki çalışmalara yer vererek başlayacağım ve daha çok Anadolu'dan seçilmiş örneklerle devam edeceğim. Anadolu'ya ayrıcalık tanımamın nedeni basittir: Bunun ilk sebebi, Anadolu'nun Greko-Roman kırsalının nispeten iyi araştırılmış olmasıdır. İkincisi ise Anadolu'nun benim kütüphane yoluyla değil—ovalarından, tepelerinden, vadilerinden adım adım geçerek—kişisel olarak en iyi bildiğim, sevdiğim diyar olmasıdır².

Tarım, kırsal nüfusun yaşam sürdürmesini mümkün kılan başlıca olgudur. Hayvancılık ve yaylacılık özellikle dağlık bölgelerde tarıma bağlı olarak yapılır. İklim, coğrafya, toprak durumu ve yöresel gelenekler tarım ürünlerini belirledikleri gibi mimari ve yapı türlerini de etkilerler. Nedir kırsal mimari? Köylüler için evler, hayvanlar için barınaklar, ahırlar, samanlıklar; küçük işletmeler, şarap ve yağ presleri, harman yerleri, sarnıçlar, havuzlar, sulama, drenaj kanalları, mülkiyeti ve ürünleri ayıran duvarlar, teraslar—ve toprağa yayılmış, makilerin dikenleri altında saklanmış, nasıl bir yapının parçası olduğu bilinmeyen bir sürü taş.

Üretim alanları ve köylünün evi ve yaşama yerleri arasındaki ilişki de farklılık gösterebilir. Bazı bölgelerde köy evleri geleneksel bir köy toplumu içinde kümelenmek yerine, kırsalda tarlaların yakınında veya içinde dağınık haldedir. Bu tercih genellikle nadir olarak engebeli

1 Roma villalarının tipleri ve kullanımları konusunda çalışmalar ve yayınlar çok geniştir. Bazı ana kaynaklar için bkz: MacKay 1975, 100-135, 157-199; Percival 1976, 34-105; Bodel 2012, 45-60; Becker 2013, 309-322; Marzano ve Métraux 2018, 1-41; Rothe 2018, 42-57. Antik çağ yazarlarından villa ve tarım konusunda, bkz: Vitruvius 6.6.1-7; Columella, *De Re Rustica* 1.6.1; Cato, *De Agricultura* 14; Varro, *De Re Rustica*, 1.13, 3.5.8-17; Plinius, *NH* 36, 3f.

2 Yazarın 1969 yılında yaptığı Anadolu köylerinin ve köy evlerini antik çiftlik evleriyle karşılaştırması konusundaki “Celtikci Köyü” çalışması için bkz: Hanfmann 1975, 3, figs. 5, 6.

arazilerde karşımıza çıkar (bugün bile Doğu Karadeniz bölgesinde gördüğümüz gibi); çünkü kişinin tarlasına ulaşması için bir dağa tırmanması zahmetlidir, onun için evini tarlasının yanına yapar. Ziraat işçisinin işlediği toprağa ulaşması için birkaç saatten fazla yürümesi gerekiyorsa; tarla yakınında kısa süreli, geçici ikamet için kulübe, çardak gibi basit yapılar inşa edilerek, bu sorun aşılmaya çalışılır. Bu yapılar, çeşitli yan tesisleriyle *geçici ve mevsimlik* kullanılan tarımsal kuruluşları temsil ederler. Bazı mahsuller hasat zamanı daha uzun süre bakımı ve kalmayı gerektirir; örneğin, üzüm kurutulurken salkımlarının çevrilmesi, kuşlardan korunması ve kuruduğunda saplarından elle çıkarılması gerektiğinden, kuru üzüm daha uzun süreli konaklama gerektirir.³

İtalya'da Köy ve Kırsal Alan Araştırmaları

İtalya'da, Güney Toskana'da, Grosseto yakınında, Kim Bowes başkanlığındaki bir ekip tarafından yaklaşık 350 kilometrekarelik (35,000 hektar) bir bölgede yapılan araştırma, arazinin yoğun olarak ancak ara sıra kullanıldığını kanıtlayan değerli bilgiler sunmuştur. Yüzey araştırmalarının sonuçlarını, geniş jeofizik incelemeleri ve sekiz alanda sınırlı kazıları içeren bu çalışma (*Roman Peasant Project, 2009-2014* – “Roma Köy ve Köylü Araştırması, 2009-2014”) bize geleneksel köy yerleşimleri dışında “geçici tarım yerleşimleri” diyebileceğimiz bir modelinin mevcut ve yaygın olduğunu göstermektedir.⁴ Bu sekiz kazı alanın yer aldığı arazi, Ombrone Nehri'nin suladığı alçak tepelerden ve oldukça münbit killi toprağı olan vadilerden oluşmaktadır. Toprağın tahıl ve buğday için uygun, fakat özellikle zeytin ve üzüm için fevkalade olduğu bölgede çok miktarda yağ ve üzüm presleri bulunmasından (ve halen burada zeytin üretiminin önemli olduğundan) bellidir. Arazide orman yoktur; meşelikle kaplı yamaçlar muhtemelen küçük baş hayvancılık, özellikle keçiler için kullanılmaktaydı. Ekip tarafından incelenen ve kazılan sekiz yerin hiçbirinde gerçek bir “çiftlik villası” bulunamamıştır. Bunun yerine, bazen önünde basit bir sundurması olan, bir veya iki göz odalı (mutfak ve banyosu olmayan) geçici olarak yaşamaya uygun basit kulübeler ve ışıklar mevcuttur (**Lev. 1**). Bu dikdörtgen kulübelerin duvarları kireç taşı örgü üzerinde inşa edilmiş kerpiç veya *pise*'dir; çatıları kiremit, zeminleri sıkıştırılmış topraktır. Ayrıca ahşap direkler üzerinde sundurmaların mahsulün kurutulması, ayrılması ve torbalanması işlerinde kullanıldığı sanılmaktadır. Bazı yerlerde çanak çömlek ve seramik imalinin (özellikle MÖ 1. yüzyılda gelişen *terra sigillata*) gerçekleştirilmekte olduğu görülmektedir. Kazılarda kaba kapların yanında kaliteli, ithal sofrta takımlarının da bulunması, bu geçici tarım topluluklarının fakir olmadıklarına, olası iyi kâr getiren ticaretle de uğraştıklarına işaret etmektedir. Bu göreceli zenginlik, bulunan hayvan kemiklerinden de anlaşılmakta, et tüketiminin çoğunlukla koyun ve keçi olduğu, sığır ve öküzlerin ise nadiren, çiftlik işlerinde

3 Courbet-Dewerdi 2008, 13-24.

4 Bowes, ed 2020; Bowes 2011, 4-12; Galler, Belçika, Almanya ve Britanya'daki kırsal kesim araştırmaları için ayrıca bkz: King 1990, 89-131; Salway 1993, 391-426; Bédoyère 2013, 182-205.

kullanılamayacak kadar yaşlandıktan sonra kesildiği anlaşılmaktadır. Ekibin araştırdığı geniş bölgede hiçbir yazıtın ve hiçbir mezarın bulunmaması ilginçtir.

İtalya'daki bu tip dağınık tarımsal yaşamın arkeolojik kanıtlarının tarihi çoğunlukla Geç Cumhuriyet Dönemi'nden Erken İmparatorluğa kadar uzanır ve imparatorluğun MS 2. ve 3. yüzyılında gelişen yaygın tarım uygulamaları ve büyük tarım işletmelerinin gelişmesiyle ortadan kaybolur. Güney Toskana'dakine benzer dağınık ve geçici tarım sistemine İtalya dışında da rastlanır: Örneğin, Güney Fransa'da, özellikle Narbonne eyaletinde görülür. Buna karşılık Britanya'daki durum oldukça farklılık göstermektedir. Britanya'da zenginlik kentlerde ve büyük çiftlik külliyelerinde, avlulu, çok üniteli, tarım işleri ile aristokrat yaşamı birleştiren villalarda toplanmış, kırsal bölge genellikle fakir kalmıştır.⁵

Burada İtalya ve diğer Batı eyaletleri kadar Anadolu'da da geçerli olabilecek başka bir soru şudur: Bu küçük, mütevazı, geçici kuruluşların temsil ettiği kırsal tarım ve yaşam modeli, zenginliğin daha eşit ve demokratik olarak dağıldığını mı gösteriyordu? Buna karşılık zenginliğin büyük arazi sahiplerinin, villa sahiplerinin, köyden gelen ağaların, kentten gelen beylerin elinde olduğu model oligarşik bir düzenin temsilcisi miydi?

Anadolu'da Dağlık Kilikia

Dağlık Kilikia'nın iç kesimlerinde de Toskana'dakine benzer yoğun fakat geçici tarım yerleşimleri ve uğraşları görülüyor. Dağlık Kilikia, İç Anadolu platosu ile yüksek Akdeniz kıyıları arasında, kabaca Side'den doğuya Soli-Pompeipolis'e (Mersin) kadar yaklaşık 400 km uzanan engebeli ve taşlık bir kara kütesidir. Batıya ve kuzeybatıya doğru Kilikia-Isauria'nın yüksek yaylalarına karışır (**Lev. 2**). Kara kütesi ağırlıklı olarak Toros Dağları, derin vadiler, beyaz köpüklü akıntılarla çağlayan baş döndürücü boğazlar, yüksek yaylalar ve geçitlerden oluşur. Kuru ve zor, şimdiki gibi o zamanlar da seyrek nüfuslu olan Dağlık Kilikia vadilerinin daha yumuşak yamaçlarında yeterince ekilebilir arazinin yaratılması, Kilikia köylüsünün yorulmak bilmez çalışmasına ve azmine (ve tabii ki varoluşsal ihtiyacına) bir övgüdür. Dağların teraslı yamaçlarında konuşlanmış, birkaç dayanıklı aile için yalıtılmış tarlalardan, mezralardan; dağ köylerinden ve ulaşılması biraz daha kolay birkaç küçük kasabadan oluşan iletişim ağı birbirine bağlı taşlı yollar ve yüksek geçitler üzerinden kıvrılan patikalardan oluşur. Akdeniz sahillerine Geç Cumhuriyet Dönemi'nde korsan kültürüyle ünlenen Coracaesium, Selinus, Anemurium ve Seleucia ad Calycadnum (Silifke) gibi küçük liman kentleri sıralanmıştır. Claudiopoli (Mut), Laranda (Karaman) ve Germanicopolis (Ermenek) gibi bazı stratejik kentler hariç, iç kesimlerdeki yerleşimler küçük dağ köyleri, ev kümeleri veya basit tarım istasyonlarıyla sınırlanmıştır. Bu tarım istasyonları Kim Bowes ve grubu tarafından İtalya'da incelenen alanlarını görünüşte değil ama özünde anımsatırlar.⁶

5 Bowes, ed. 2020, 637-638.

6 Desideri 2003, 129-144; Özbayoglu 2003, 159-172; Salmieri 2003, 265-293.

Calycadnus/Göksu Nehri Vadisi Araştırması

“Dağlık Kilikia Araştırmaları Projesi” (*Rough Cilicia Survey Project: RCSP*) geniş bölgenin kuzeybatısından (Isauria), Calycadnus (Göksu) Nehrinin denize ulaştığı Seleucia ad Cadycadnum’a (Silifke) kadar kıyısız ve merkezi Kilikia’yı kapsamaktadır. Nicholas Rauh tarafından 1996’da başlatılan fakat pek çok milletlerarası üniversite ve arkeoloji grubu ile Türk müzelerinin katkısıyla gerçekleştirilen araştırmada yüzlerce tarımsal yerleşim yeri kaydedilmiş ve çalışılmıştır (araştırmanın yıllık raporları internette bulunabilir)⁷. Arkeolojik kanıtlar azdır, mütevazıdır, anlaşılması güçtür fakat süreklilik gösterir: Teras duvarları; çiftlik evi veya atölye olabilecek iki veya üç odalı, moloz duvarlı kapalı alanlar; harman yerleri; olasılıkla elit bir kırsal yerleşimden kalma dağınık kesme taş bloklar; birkaç küçük hamam; üzüm ve zeytin presleri; depolama tesisleri ve kaya mezarları (bazıları görkemli süslemeleri olan ve pek çok Anadolu yerleşiminde mevcut olan böyle mezarlara güney Toskana araştırmasında rastlanmamıştır). Calycadnus (Göksu Nehri) ve kolları tarafından sulanan geniş bölgede, tahılların yanı sıra sebzelerin ve meyve ağaçlarının yetiştirildiği tarım alanları, özellikle yamaçlarda bahar yağmurlarını tutan setler bulunuyordu. Kırsal kesimler içinde ve tarım alanı yakınında görülen ev kümelerinin kimisi küçük mahalleler olarak kabul görse de çoğunlukla mevsimlik yerleşime yönelik dağınık tarım tesisleri olduğu sanılmaktadır. Daha dik ve ormanlık tepe yamaçları ve yüksek yayların ise hayvancılık ve yaylacılık için uygun olduğu şüphesizdir⁸.

Düzlüklerde ve vadilerde yer alan çiftlikler, Batı Kilikia’dan Pisidia’ya, oradan da Ariasos ve Laodikea’ya uzanan *Via Sebaste* (“Sebaste Yolu”) boyunca belirgindir. Bu uzun, ünlü dağ yolu üzerinde kuru-tarım, hayvancılık, zeytin ve üzüm presleme ile uğraşan küçük çiftlikler ve gezginlere hizmet veren binlerce sarnıç, pansiyon ve hanların oluşturduğu (*mansio*) basit, dağınık topluluklar sıralanmıştır⁹. Bunlardan Antalya’nın 32 km kuzeyindeki Döşemealtı çiftlik yerleşimleri ve *mansio*’ları dikkate değerdir (**Lev. 3, 4**). Dağlık Kilikia iç kesimlerinde, Batı Anadolu’da bilinen Greko-Romen tipi kentler ve kamu mimarisi nadirdir. Genellikle şehir (*polis*) olarak tanımlananlar, gerçekte tarım ve küçük üretimin olduğu hinterlandlarına stratejik olarak bağlı olan pazar-kasabalarıdır. Yıllar süren kapsamlı araştırmalardan sonra kolayca tanınan, görkemli ve uzun süreli kullanımları içeren mimari bulunamamıştır. Şehir yaşamının ve şehir imajının, klasik mimarinin yerel deneyimlerinin uygulandığı Anemurium, Seleucia ve Elaiussa gibi Akdeniz kıyı şeridindeki küçük liman kentleriyle sınırlı kalmış olduğunu sanıyoruz¹⁰.

Dağlık Kilikia ve Isauria’nın taşlık yüksek yaylalarını tırmanan yorulmak bilmez araştırma ekipleri, insan yerleşimine ait güvenilir fiziksel kanıtların az olduğunu ve bu kanıtların tanımlanmasının zorluğunu kabul ediyorlar. Dağınık yapı taşlarının cesaret kırıcı

7 Rauh, Townsend, Hoff, vd. 2009, 253-312.

8 Hoff- Townsend, ed. 2013; Aydınoglu - Mörel 2017, 1-4.

9 Mitchell vd. 2021; Elton 2017, 5-14; Rauh, Townsend, Hoff vd. 2009, 253-312.

10 Aydınoglu - Mörel 2017, 1-4; Spanu 2003, 1-38.

görüntüsüne ve arazinin neye işaret ettiği bilinemeyen, ancak tahmin edilebilen özelliklerine dikkat çeken Hugh Elton, 2023 yılında Bilkent Üniversitesindeki bir konferansında, bu özelliklerin yapay veya doğal olduğunu bile anlamının zor olduğunu, fakat tümünün önemli olduğuna inandığını belirtmesi; başka bir deyişle, inanç balonunun (muhakkak geleneksel “kanıt” olmadan da) sezgilerimizin, sevgilerimizin ve bir dereceye kadar macera ruhumuzun yardımıyla da yükselebileceğini bildirmesi cesaret vericidir¹¹.

Asar Tepe

Kilikia’nın orta kıyı kesimindeki Asar Tepe, kıydan yaklaşık 6-7 km uzaklıkta, Antioch ad Cragum’un 10-12 km kuzeybatısında, yüksek ve sarp bir dağ sırtının tepesinde yer alan 40-50 kadar küçük moloz yapıdan oluşan ve her yöne sınırsız görüşü olan bir yerleşimdir (Lev. 5). Buradaki yapıların bir kısmı küçük avlularla birbirine bağlanan konutlardan oluşmakta, bazıları ise üretim atölyesi (işlik) olarak kullanılmaktadır. Küçük teraslar üzerinde düzensiz görünümlü küçük yapı gruplarının birbirlerine sokaklarla değil, merdiven ve rampalarla bağlandığı sanılmaktadır. Ön sütunları *in antis* düzeninde bir tapınak-mezar ve beşik tonozlu sıra mekânı olan küçük bir hamam göze çarpan kamu yapılarıdır. Ancak en etkileyici olanı, kasabasının kuzeybatı ucunda teraslı bir düz alana (agora?) açılan mermer süslemelere sahip kesme taştan dikdörtgen küçük bir binadır (7x13,6 m); buranın 30-40 kişiyi barındırabilen bir meclis odası veya *bouleuterion* olduğu ileri sürülmüştür. Kendisi bir ticaret merkezi olmasa da (sarp ve yüksek bir tepeye sanayi ve tarım ürünlerinin taşınması düşünülemez), Asar Tepe yakın çevresi için önemli bir sivil ve idari yerleşim yeri olmalıdır¹². Her ne kadar yerleşimin birkaç taş binası, elit ayrıcalığına işaret ediyor olsa da kasabanın sakinlerinin—olası küçük toprak sahipleri ve emekli çiftçilerin—sınıf hiyerarşilerini önemsemekten ziyade etraflarındaki herhangi bir vadiden 150 metrelik bir tırmanışı gerektiren bir “şehirde” yaşamının pratik sorunlarını çözmekle meşgul olduklarına inanıyoruz¹³.

Olba

Toprağa bağlı, küçük ölçekli, kimisi geçici tarım tesisleri, çiftlik ve atölye yerleşimleriyle betimlenebilen bir kırsal topluluğun başka güzel örneğini, Doğu Dağlık Kilikia’da, Seleucia ad Calyadnum’un yaklaşık 30-35 km yukarısında, yüksek dağlar ve derin vadilerin bulunduğu bir bölge olan Olba’da görüyoruz (Lev. 6, 7). Bu dağlık bölge, Helenistik dönem boyunca rahip krallar tarafından yönetilmiş ve MÖ 3. yüzyılın başlarında Seleukos İmparatorluğu’nun bir parçası haline getirilmiştir; ancak MÖ 1. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın başlarında Anadolu’da genişleyen Roma egemenliğine dahil edilmiştir.¹⁴ Kuzey-güney vadisinin kuzey ucunda gösterişli bir *scaenae frons*’a sahip bir tiyatrosu, büyük bir nymphaeum’u, hamamı(?),

11 Elton 2023.

12 Hoff- Townsend, ed. 2013, 112-127.

13 Wandsnider 2013, 176-188.

14 Sayar 2016, 107-118.

konutları olan küçük bir dağ kentinin yaratılması, Roma kentleşme imajının tipik bir tezahürü olarak görülebilir. Daha sonra, MS 2. yüzyılın sonunda, bu görüntü, vadiyi geçen anıtsal bir su kemeri ile taçlandırılmıştır (150 m uzunluğunda ve 25 m yüksekliğinde) (**Lev. 8**). Ancak Olba'nın gerçek harikası, iyi sulanan, birbirine bağlı bir ağ teşkil eden vadileri ve bu vadilerin tabanını örten çok verimli *terra rossa* toprağıydı (kayalık Toros jeolojik oluşumlarının tipik bir örneği). Arkeolog Emel Erten'in başkanlığında yaklaşık on dokuz yıl süren araştırma ve kazılar, birçok Roma devri, Bizans mimari eserinin dışında, tarihi ve tarifi zor moloz duvarları, terasları, harman yerlerini, şarap imalathanelerini, birkaç tarımsal villa ve birçok fonksiyonel küçük tarım istasyonunun kalıntılarını kaydetmiştir¹⁵. Cenaze gelenekleri, değerli düz arazileri ekinlere açık bırakmak amacıyla vadinin yükselen kayalık yamaçlarına yerleştirilen çok sayıda kayaya oyulmuş mezarlarla temsil ediliyordu; ancak düz zeminde bağımsız yükselen incelikte yapılmış bir tapınak mezar, vadideki daha üst düzey ve zengin yaşamın da var olduğunu göstermektedir. Para getiren ve ihraç edilebilen ana ürünler sert durum buğdayı ve kaliteli bir üzüm çeşidiydi. Özellikle şarap üretimi, ticareti teşvik eden ve bu kırsal topluluğa hatırı sayılır bir zenginlik getiren önemli bir faaliyetti. Bu yerleşimlerin ve tesislerin bir kısmının yollarla ve muhtemelen kısmi su taşımacılığıyla (Lamos Nehri'nin bir kolu olan şu anda kuru olan 'Şeytan Deresi' üzerinde keşfedilen bir nehir iskelesini kanıt alırsak) birbirine bağlantılı olması şaşırtıcı keşifler arasındadır.

Bir Bizans manastırının¹⁶ altında gün ışığına çıkan Roma villasında gösterişli giyimli figürleri resmeden çok güzel bir mozaik zemin bulunmuştur: "lüks yaşamı" temsil eden *Tryphe*, "rahatlık ve konforu" temsil eden *Bios* ve "yeni evlilerin ilk banyosunu" (yani 'mutlu evlilik') temsil eden *Pro To Louisa* (**Lev. 9**). Bunlar Kuzey Suriye/Antakya bölgesi sanatsal zevkleriyle bütünleşmiş bir Roma edebi ve sanatsal kültürünün Olba'daki varlığının habercileridirler¹⁷. Büyük bir olasılıkla mozaikli villanın üst düzey, yarı-aristokrat sahipleri ya bölgede büyük toprak sahibi yerli "bey"ler, ya da Olba'ya yerleşen (ve yerli "iyi" ailelerin kızlarıyla evlenen) Romalı, İtalyan emekli askerlerden oluşuyordu¹⁸.

Olba 'kenti' ile Seleucia ve Elaiussa Sebaste liman kentleri dışında bölgede gerçek bir kent (*polis*) yoktu. Olba sakinleri ve Olba'nın 'Shangri-Lai' (= hayal gibi, dramatik) vadisi, bazı yarı yerleşik çiftliklerden, yarı yerleşik veya geçici tarım tesislerinden ve işçilerinden oluşan çok çeşitli bir topluluğu temsil ediyordu; bazı çiftlikler vadiye ve vadi dışındaki ekilebilir coğrafyaya dağılmıştı. Yamaçlarda, vadi tabanındaki verimli toprakları işleyen tarım işçileri ve

15 Erten 2012 61-76; Erten 2019, 103-120.

16 Özyıldırım 2012, 105-118.

17 Erten 2016, 61-91. Ayrıca, kırsal kesimdeki Roma villalarında sofistike ve elit kültürün mozaik dekorasyon ile temsili için bkz. Görkay 2017, 183-211.

18 Olba su kemeri üzerindeki yazıtta şehrin su iletim projesinin mali yükünün Heracleides adlı kişi tarafından üstlendiği belirtilmektedir. Yazıtın söz konusu mozaik tabanın tarihiyle uyumlu olduğu dikkate alınarak villanın belki Heracleides'e veya onun gibi varlıklı bir Romalı'ya ait olabileceği önerilmektedir: Erten 2016, 78.

rençperlerinin kaldığı küçük köysel topluluklar olduğu da sanılıyor. Vadinin kuzey ucunda, tiyatro ve *nymphaeum*'ün çevresinde konutlaşmış küçük kentsel topluluk, olasılıkla bölgenin ürünleri için bir orta-yol pazarı ve ürünlerin (özellikle ünlü şarap ve buğdayın) denizasıırı ihracı için kıyıya taşınmasından önce bir antrepo görevi görüyordu. Ayrıca, kasabanın ve kırsal kesimin elitlerinin, zenginlikleri esas olarak tarımsal üretim ve ticaretten gelen—kimisi Romalı emekli askerlerden oluşan küçük bir grubun—Olba'da veya diğer sahil kasabalarında yaşadığı ve vadide bulunana benzer lüks villalara sahip olduğu da beklenir – Kilikia'da çalışan bir arkeoloğun sözlerinden alıntı yaparsak “kırsalın mahsulü, kentin zenginliğini getirir”¹⁹. Günlük ya da mevsimlik işçiler ya da çiftlik ve villa sakinleri olan Olbalılar çok mutlu, zengin olmasalar bile, “hallice” görünüyorlar—tıpkı güney Toskana'daki çağdaşları gibi (yukarıya bakın). Yerleşim şekillerindeki çeşitlilik Olba'nın demografisine de yansımış olmalıdır: Çekirdek nüfusun, Kilikia'nın dayanıklı dağlıları olan yerli Tunç-Demir Çağı Anadolu Luvileri'ne dayandığına şüphe yoktur; bu grup, çoğunlukla Doğu Akdeniz halklarından, Suriye, Lübnan ve Kıbrıs'tan gelenler tarafından karıştırılmış ve genişletilmiştir. Ancak Roma döneminde büyük İtalyan emekli asker gruplarının Olba topraklarına yerleşmesiyle Roma idaresi ve Roma kültürü, gelenekleri ile doğrudan bağlantılar kurulmuştur²⁰.

Kent ve Kır: Tek Beden Herkese Uymaz!

Kilikia'da, Olba'da ya da üç kıtaya yayılan Roma İmparatorluğu'nun başka yerlerinde, geçici yerleşimlerin, basit, dağınık çiftlik komplekslerinin ve geleneksel yerleşik köylerin uzantısı olan tarım topluluklarının—onlara Yunan-Roma anlamında “şehir” desek de demesek de—kendi bölgelerindeki daha büyük merkezlerle bazı faydalı ve pratik bağlantıları olduğu şüphe götürmez. Elbette bu, ferdin, ailenin, aşiretin isteği ve maddi durumuna bağlıdır: Bazı kimseler, dağ köylerinden ovaya, kasabaya, kente ömürleri boyunca bir defa ya da hiç inmemişlerdir: tek beden herkese uymaz. Coğrafya, tarih ve geleneğin seçme imkânlarını ve seçim modellerini arttırdığı veya sınırladığı gerçektir; ancak kent, kasaba, kır arasında karşılıklı yararlarla dayanan temel ilişki sabit kalmıştır. İster gerçek bir Roma hamamına veya tiyatroya gitme isteği, ister sütunlu bir caddede aşağı yukarı gezinme veya “forum meydanına” çıkma isteği, ister sadece ürünleri bir kağıdı içinde yerel pazara getirme isteği (veya gereği) olsun, daha büyük bir yerle periyodik ve pratik temaslar kırsal yaşamın normal bir parçasıdır.

Antik çağdaki kasaba ve kır ilişkilerinin, modern muadilleriyle karşılaştırmalar yoluyla açıklanabileceğini sanıyoruz (buna özellikle yılın bir kısmını küçük bir Anadolu köyünde yaşayan yazarınız kuvvetle inanıyor). Büyük ve küçük köyler, kasabalar ve şehirler arasındaki bu coğrafi ve ekonomik ilişkileri araştırırken, Walter Christaller tarafından yaklaşık bir asır önce (1933) ana hatlarıyla belirtilen “merkezi yer teorisini” (*Central Place Theory*) özet olarak hatırlamakta fayda vardır:

19 Durugönül- Tepebaş 2017, 221-235.

20 Sayar 2019, 65-74.

“...bir bölge boyunca yerleşimlerin dağılımını ve büyüklüğünü açıklayan dinamik, daha büyük yerleşim yerlerinin daha küçük yerleşim yerlerine mal ve hizmet sağlayan ‘merkezi yerler’ olmasıdır... (ve bu şekilde) hiyerarşik bir kentsel-coğrafi modelle yaratılabilir”²¹.

Bu teori artık büyük ölçüde çürütülmüş veya unutulmuştur, ancak bu ilişkilerin iddia edilen grafik biçimsel coğrafyalarından (genellikle altıgen ve yıldız şeklinde) geometrilerinden vazgeçer, temel ilkelerine odaklanırsak teori pratik ve faydalı olabilir. Şehirler ve “merkezi yerler” yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda verimli, etkili, yaratıcı uygulamalar için kültürel ve sanatsal odaklardır.²²

Bu “merkezi yerlerin” coğrafi anlamda “merkezi” olmasına gerek yoktur: Ephesus, Kaystros Vadisi’nin olmazsa olmaz ‘merkezi yeri’di’ ama 100 km uzunluğundaki bir vadinin denize bakan doğrusal ucunda bir limandı. Asar Tepe gibi yüksek rakımlarda kurulmuş olan, çıkması ve inmesi zor kentlerden Sagalassus veya Termessus, tahıllar ve tarımsal ürünler için merkezi bir “yer”, bir pazar görevi göremezlerdi. Buna karşılık, adı geçen kentler tam ölçekli tiyatroları, meydanları, kütüphaneleri, devasa hamamları, çeşmeleriyle şahane kültür ve eğlence merkezleriydi. Bu yerlerin coğrafi yerleşimlerinin ardındaki kritik kavram, karşılıklı ihtiyaç ve avantaj, rahatlık ve zevk nedeniyle kalıcı ya da geçici olarak birbirleriyle olan bağlantılarıydı. Küçük yerlerin daha büyük, daha ayrıcalıklı yerlere “uzanması” normaldi; fakat bu büyük, yüksek yerlerin de kendilerinden küçük yerlere uzanması, sosyal ve ekonomik konularda yardım elini uzatması hiç de alışılmadık bir durum değildi.

Doğu Hermus Vadisi ve Yazının Gücü

Peter Thonemann’ın kuzeydoğu Lidya’nın doğu Hermus Vadisi’nde (modern Kula yakınında antik Saittae kenti) yakın zamanda yaptığı geniş epigrafik çalışma, bölgenin sosyal ve dini kültürünü özellikle aile, klan ve akrabalık açısından incelemiştir. Thonemann’ın çalışması arkeolojik bir araştırma değildir ve hiçbir arkeolojik malzemeye dayanmamıştır ve halen mevcut olan fiziki yapıya da odaklanmamıştır. Thonemann’ın epigrafik zenginliğe dayanarak tefsir ettiği kuzeydoğu Lidya bölgesinin kırsal sosyo-ekonomik yaşamını belgeleyen yazıtları incelenmesi aslında Batı Anadolu epigrafisi üzerine uzun zamandır çalışan uzmanların eseridir.²³

Thonemann iki tür epigrafik materyal inceler: Birinci grup ölen kişiyi çekirdek ailesinin (anne, baba, kardeşler) ve geniş ailesinin onurlandırdığı, ayrıntılı akrabalık bilgilerini kaydeden mezar taşları ve epitaflardır. İkincisi, daha uzun anlatı ve öykü niteliğinde olan, insanlara ve tanrılara karşı hata yapan, hatasını anlayan ve tanrılar tarafından cezalandırması gereken bir

21 <https://www.google.com/search?client=firefox-b-1-d&q=centrat+place+theory>, erişim tarihi:22 Ocak 2025.

22 Christaller 1933.

23 Özellikle Lidya epigrafisine odaklanan uzmanların kimisini şöyle sıralayabiliriz: Buresch 1898; Keil- von Premerstein 1907; özellikle daha yakın tarihlerde L. Robert, Peter Herrmann, Hasan Malay, Georg Petzl, Angelos Chaniotis, Clive Foss, vb.

kişinin, sonunda tanrılardan af dileyerek minnettarlığını belirten yatıştırıcı ve teselli edici yazıtlardır.²⁴ Bunlar *propitiatory* (“tanrıları yatıştıran”) tip yazıtlardır. Çiftçi Philippikos’un tanrılarının korumasına sunduğu büyük baş hayvanlarını ve onları güden çobanını) resmeden stelde gördüğümüz gibi, bu daha görkemli yazıtlar, bazen hikâyenin temasını kabartma bir pano ile de resmetmektedir (Lev. 10)²⁵. Şahsi suç ve günah kişinin ailesinin ve hatta tüm köyünün sorumluluğunu kapsadığı için bu geleneksel toplumlarda aile ve toplum tarafından suçluya tövbe etme ve tanrıları yatıştırma baskısı uygulanır ve böylece toplumsal ahlaki denge duygusu korunurdu. Belki de bu bakımdan bu yazıtlarda gördüğümüz çok zengin ve detaylı aile ve akrabalık terminolojisini, hatta daha da zengin bir halde, sadece bugünün Anadolu Türkçesinde (amca, dayı, hala, teyze, yenge, yeğen, enişte, elti, kayınbaba, kaynana, vs.) görüyoruz. Bu yazıtlar özellikle kırsalda eşitlik ve kendi kendine yeterlilik modelini temsil ediyordu. Dayanışma içinde gelişen aile ve aşiret ve köy grupları problemlerini kendi içlerinde halletmekteydiler. Bu nedenle “idari” anlamda *polis*’e pek ihtiyaç da kalmıyordu (“kafa kırılır börtük içinde, kol kırılır yen içinde”: Türk atasözü). Bize kırsal fiziksel-arkeolojik kanıtlarla değil dil yoluyla açıklanan bu ilginç epigrafik örneklerin varoluş nedeni, bireyin daha geniş aile, klan ve tanrılar tarafından kabul edildiğini ve affedildiğini göstermektir. Burada fert, toplumsal baskı altında suçunun ve günahının kabulünü ve tövbesini kutlayan, tanrıları “yatıştıran” epigrafik bir kayıt, bir yerde bir anıt, yaratıyor. Thonemann’ın ince ve yaratıcı analizini takdirle karşılıyoruz.²⁶ Fakat bu çok değerli epigrafik kanıtın da bir zayıf noktası olarak “Aşıl’ın topuğu sendromu” ortaya çıkabiliyor. Peki, bunu yapmayanlar, suçlu olmayanlar, suçlu olsa da ne Tanrı’yı ne insanı yatıştırma arzusu olmayanlar—veya bizim bulmamız için hiçbir “dikili taş” veya “af-dileme anıtı” dikmeyenler—onlar ne olacak? Arkasında kanıt bırakmamayı seçenlerin temsil ettiği (veya temsil etmediği) şeyler de önemlidir. Bazen bu anıt bırakmayanlar anıta en fazla hak kazananlardır. Yine de bu çalışma, bize antik dünyanın kırsal veya kentsel incelenmesinde, çok-disiplinli ideal bir model olabileceğini gösteriyor; mümkün olduğunca küreğin yanı sıra yazının gücünün de önemini destekliyor.

Burada bir dereceye kadar kırsal kesim köylülerinin, toprağı seven, toprağı işleyen rençperin topraktan nispeten nasibini alabildiğini bazı kanıtlarla ileri sürdük. Bazı kırsal bölgelerin ve yerleşimlerin Roma idaresi altında oldukça rahat ve zengin bir yaşam kurabildiklerini epigrafik ve arkeolojik çalışmalarla kanıtlayan fakat burada sadece özet olarak geçebileceğimiz önemli örnekleri sıralarsak, Kuzey Suriye’de Antiocheia’nın 60-80 km güneydoğusundaki “Ölü Şehirler” adıyla bilinen tarımsal bölge²⁷; Ephesus’a kadar uzanan mümbit Kaystros (Küçük Menderes) Vadisi’nde birbirlerine kara (belki nehir) yollarıyla bağlı ve çiftlik evleri, köyler, sulama kanalları, villalar, anıtsal hamamlar ve vadiyi iki yandan sınırlayan dağların yamaçlarına kurulmuş düzinelerce küçük yerleşim (Hypaipa,

24 Thonemann 2022, 1-9.

25 Thonemann 2022, 284-318.

26 Thonemann 2022, 103-145; 319-356. Ayrıca bkz: Rawson, ed., 2011.

27 Yegül- Favro 2019, 790-796; Foss 1996, 48-53; Strube 1996.

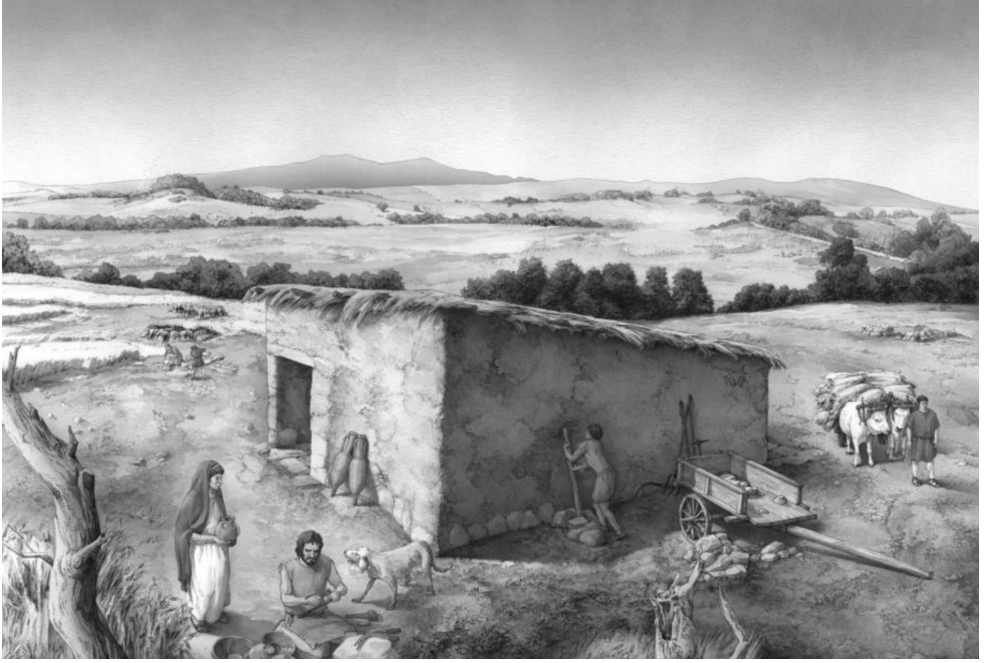
Thyaia, Neikaia, Khloe ve Metropolis gibi)²⁸; ve sadece kuzeydoğu Hermus Vadisi'nde değil, aynı zamanda Sardes ve Gyges Gölü (Göl Marmara) yakınlarında, kuzey Hermus (Gediz) Vadisi'nde yer alan ve Seleukos idarecilerinden başlayarak Roma devlet hazinesine de oldukça yüklü vergi verebilen, köylerin²⁹—yerleşik, mevsimlik veya geçici kırsal nüfus oldukça iyi durumda olduğu anlaşılıyor. Kırsal yerleşimlerden ve uzak köylerden bile yerel yetkililere kendilerine hamam yaptırımları için dilekçe vermeleri veya yine bir dilekçeyle kendilerine eziyet eden vergi memurlarını şikâyet etmeleri (ve validen olumlu cevap almaları) alışılmadık bir durum değildi.

Bu görüşlerimiz kırsal kesimde yaşam zorluğu ve bununla bağlantılı derin yoksulluk sorunu olmadığı anlamına gelmez. Koşulların köyde de kente de büyük değişkenler sergilediği kuşkusuzdur. Kentli yoksulların durumu bazen kırsalda kalan, toprağı eken kardeşlerinden daha kötü durumdaydı. Kırsalda da farklılıklar vardı: Sulak, yeşil bir vadide doğan ve yaşayan bir köylü, kuş uçmaz kervan geçmez kuru yamaçlarda doğmuş köylüye göre başından şanslı sayılırdı. Güney Anadolu'nun en verimli, zenginliğiyle ün yapmış tarım ovası Ovalık Kilikia (Cilicia Pedias - Çukurova) kenarında yükselen Toroslar'ın yamaçlarındaki bazı dağ köyleri son derece fakirdiler—şimdi de öyle! Bu köylülerin kışın dondurucu karları üzerinde çıplak ayakla, kasabalı tefecilerin insafına dayalı acıklı öyküleri inandırıcıdır ve kırsal yaşamın bu acımasızlığı, Yaşar Kemal'in epik destanı *Yer Demir Gök Bakır'a* (1968) konu olmuştur. Bu kırsal dağ köylerinin insanları, Kemal'in *Dağın Öte Yüzünde* üçlemesinde “su kemerlerinin ötesinde” yaşam mücadelesi veren, tüm zorluklara göğüs geren, yaşam mücadelesi veren insanlardır.

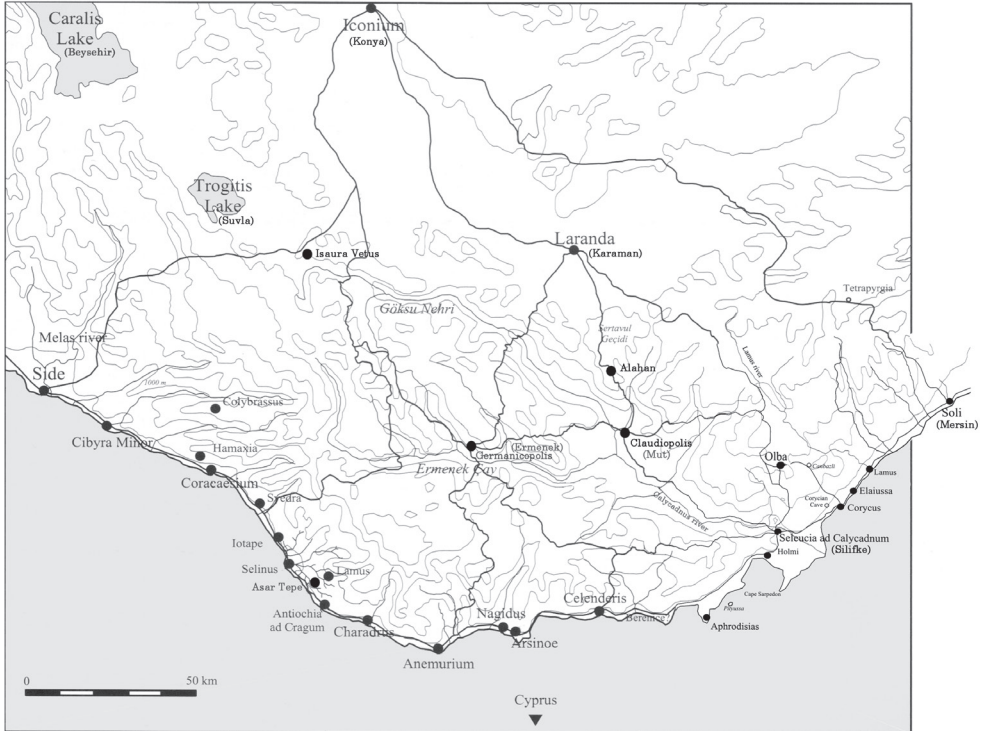
Kentte yoksulluk, köyde zenginlik olabilir—veya tersi olur. Romalı insanın, su kemerlerinin gölgesinde olduğu gibi o gölgenin ötesinde, kırsal dünyanın uçsuz bucaksız sonsuzluğunda, tanrıların ve uzaktaki İmparatorun yönetimi altında, yaşam mücadelesi vermeyi ve sınırlı koşulların altında en iyisini yapmayı öğrendiğini sanıyorum.

28 Özkan 2018, 203-232; Özkan 2022, 107-120; 2018, 203-232; Altınoluk 2013; Gürlar 2002, 90-94; Künzer 2017, 195-213; Meriç 2009; Uzunoğlu 2017.

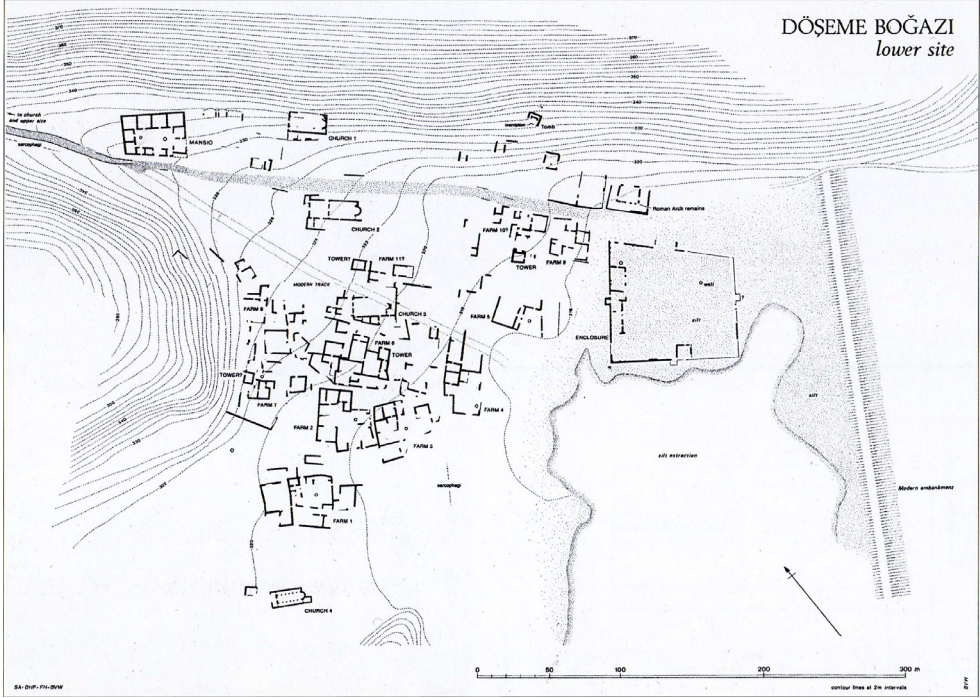
29 Kuzey Hermus ovasındaki bu köylerin birçoğunun adları ve ne kadar vergi verme güçleri olduğu (zenginlikleri) için, bkz. Yegül 2024, 92-119, özellikle 101-102, n. 18.

Levha 1: Bir çiftlik kulübesi restorasyonu, San Martino, İtalya (K. Bowes 2011, fig. 1.2)

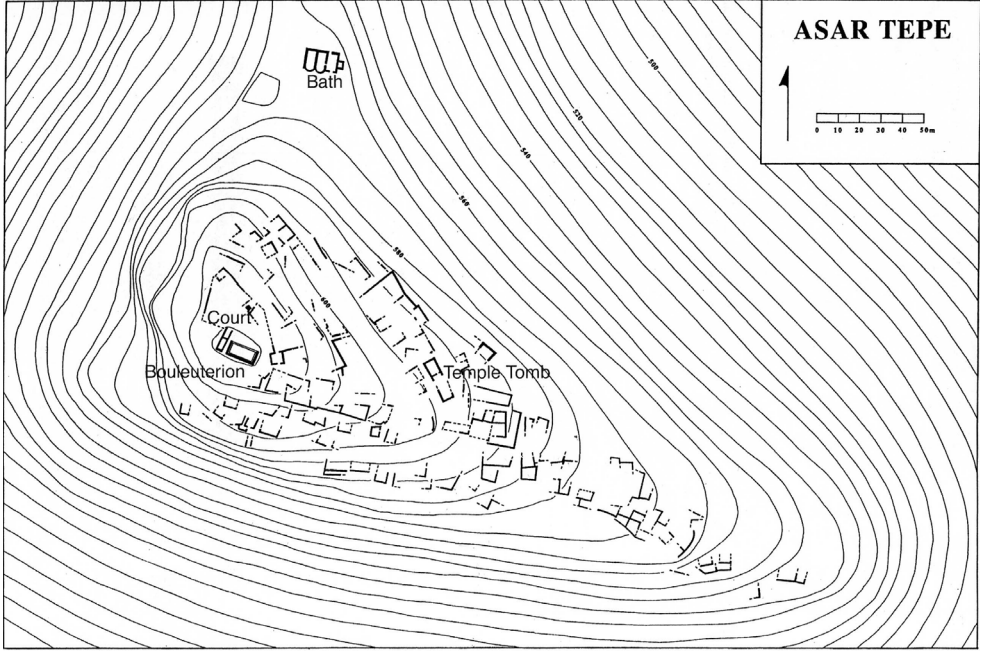
Levha 2: Dağlık Kilikia Haritası (Favro, Hoff- Townsend, ed. 2013, fig. 4.1 ve 4.4'e dayanarak)

Levha 3: Döşemealtı çiftlik yerleşimleri planı (“mansio” yerleşimin kuzey uzundadır) (Mitchell, Wagner, Williams 2022, fig. 65)

Levha 4: Döşemealtı Mansio restorasyonu (Mitchell vd. 202, fig. 57)

Levha 5: Asar Tepe planı (Hoff- Townsend ed. 2013, fig. 10.3)

Levha 6: Olba ve civarı genel planı (Erten ve Favro)

Levha 7: Olba Vadisi genel görünümü, güneye bakış (Erten)

Levha 8: Olba Su Kemerı görünümü, Kuzey'e bakış (Yegül)

Levha 9: Olba, Manastırı'nın altındaki Roma villasında bulunan mozaik (Erten)

Levha 10: Philippikos anıt steli-. Uşak Müzesi SEG 34 1214
(Thonemann 2022, fig. 9.3)

Kaynakça

Altınoluk 2013

Altınoluk, S., Hypaipa. A Lydian City During the Roman Imperial Period, Ege Yayınları, İstanbul.

Aydınöğlu- Mörel 2017

Aydınöğlu, Ü., A. Mörel, “Antik Dönemde Akdeniz’de Kırsal ve Kent Sempozyumu Üzerinde Bir Değerlendirme.” In Antik Dönemde Akdeniz’de Kırsal ve Kent/Rural Settlement and Urban Development in the Mediterranean during Antiquity, eds. Ü. Aydınöğlu and A. Mörel (Symposium Proceedings , 4-7 April 2016, Mersin): 1-4.

Becker 2013

Becker, J.A., “Villas and Agriculture in Republican Italy.” In A Companion to the Archeology of the Republic, ed. J. D. Evans (Oxford, Wiley-Blackwell), 309-322.

Bédoyère 2013

Bédoyère, G. de la, Roman Britain. A New History, Thames and Hudson, New York, 185-205.

Bodel 2012

Bodel, J., “Villaculture.” In Roman Republican Villas. Architecture, Context and Ideology, eds. J.A. Becker and N. Terrenato (Ann Arbor, University of Michigan Press), 45-60.

Bowes ed. 2020

Bowes, K., ed., The Roman Peasant Project 2009-2014. Excavating the Roman Poor, I-II (Philadelphia, University of Pennsylvania Press).

Bowes 2011

Bowes, K., M. Ghisleni, C. Grey and E. Vaccaro, “Excavating the Roman Peasant,” Penn Museum. Expedition Magazine 53.2: 4-12.

Buresch 1898

Buresch, K. Aus Lydien: epigraphisch-geographische Reise Früchte, Leipzig.

Christaller 1933

Christaller, W., Die zentralen Orte in Süddeutschland, Jena, Fischer.

Courbet-Dewerdi 2008

Courbet-Dewerdi, C., “Feeling Like Home: Romanized Rural Landscape from a Gallo-Roman Point of View.” In Theoretical Roman Archaeology Journal, 13-24.

Desideri 2003

Desideri, P., “The Presence of Cilicia and Its Towns in the Greek Writers of Roman Empire, I-II Cent. A.D.,” Olba 8, 129-144.

Durugönül- Tepebaş 2017

Durugönül, S., U. Tepebaş, “Kırsalda Sürdürebilir Tarım, Kentte Süregelen Zenginlik”, Antik Dönemde Akdeniz’de Kırsal ve Kent/Rural Settlement and Urban Development in the Mediterranean during Antiquity, ed. Ü. Aydınöğlu ve A. Mörel (Sempozyum Bildirileri, 4-7. Nisan 2016, Mersin), 221-235.

Elton 2017

Elton, H., "The Roman Settlement at Alahan: An Example of Low Density Urbanism." In *Mediterranean during Antiquity*, ed. Ü. Aydınöğlu and A. Mörel (Symposium Proceedings, 4-7 April 2016, Mersin), 5-14.

Elton 2023

Elton, H., "Alahan: How a Roman City in Isaura Related to Its Villages." Bilkent University Lecture, 13 November 2023, Ankara.

Erten 2012

Erten, E., "Olba'da Roma İmparatorluk Döneminde Tarım ve Yerleşim," *Seleucia II*, 61-76.

Erten 2016

Erten, E., "Olba 2015 Kazılarında Yeni Bir Buluntu: Roma Mozaïği," *Seleucia 6*: 103-120.

Erten 2019

Erten, E., "Kazı Verileri Işığında Olba'da Hellenleşme ve Romalılaşma Süreçlerine İlişkin Yaklaşımlar", *SEBASTE. Studies in Honour of Eugenia Equini Schneider*, ed. A. Polosa, H.A. Kızılaslanoğlu, M. Oral, Ege Yayınları, İstanbul, 103-120.

Foss 1996

Foss, C., "Dead Cities of the Syrian Hill Country," *Archaeology* 49: 48-53.

Görkay 2017

Görkay, K., "Mosaic Programmes in Domestic Contexts in Zeugma," *JMR* 10, 183-211.

Gürler 2002

Gürler, B., "Arkeolojik Değerleriyle Tire ve Çevresi," *İzmir Kent Kültürü Dergisi* 20, 90-94.

Hanfmann 1975

Hanfmann, G.M. *From Croesus to Constantine. The Cities of Asia Minor and Their Arts in Greek and Roman Times*, Ann Arbor.

Hoff- Townsend, ed. 2013

M. C. Hoff – R. F. Townsend ed., *Rough Cilicia- New Historical and Archaeological Approaches*, Proceedings of an International Conference held at Lincoln, Nebraska, October 2007, Oxbow Books, Oxford.

Keil- von Premerstein 1907

Keil, J., von Premerstein, A., *Bericht über eine Reise in Lydien und der Südlichen Aiolis*, Vienna.

King 1990

King, A., *Roman Gaul and Germany*, University of California Press, Berkeley.

Künzer 2017

Künzer, A., "Streifzüge durch das tal des Kaystros (Küçük Menderes): Hisrorisch-geographische impressionen aus Westanatolien.", *Space, Landscapes and Settlements in Byzantium Studies in Historical Geography of the Eastern Mediterranean*, 195-213.

Marzano - Métraux 2018

Marzano, A., G.P.R. Métraux, "The Roman Villa: An Overview", The Roman Villa in the Mediterranean Basin. Late Republic to Late Antiquity, ed. A. Marzano and G.P.R. Métraux Cambridge University Press, Cambridge, 1-41.

MacKay 1975

MacKay, A.G., Houses, Villas and Palaces in the Roman World, Cornell University Press, Ithaca.

Meriç 2009

Meriç, R., Das Hinterland von Ephesos: Archäologisch-Topographische Forschungen in Kaystrostal, Österreichisches Archäologisches Institut, Vienna.

Mitchell vd. 2021

Mitchell, S., Wagner, R., Williams, B., Roman Archaeology in a South Anatolian Landscape, Akmed Series in Mediterranean Studies, 4.

Özbayoğlu 2003

Özbayoğlu, E., "Notes on the Natural Resources of Cilicia: A Contribution to Local History," Olba 8, 159-172.

Özkan 2018

Özkan, A., "Kaystros Havzasında Antik Dönem Kırsal Yerleşim Düzeni: Dideiphytha Katoika Örneği," Eskiçağ Yazıları 12, 203-232

Özkan 2022

Özkan, A., "Küçük Menderes Nehrinin Antik Kent ve Kırsal Yerleşimleri ile İlişkisi Üzerine Bazı Değerlendirmeler," Arkeoloji ve Sanat 171, 107-120.

Özyıldırım 2012

Özyıldırım, M., "Olba Manastırı Hakkında Arkeolojik ve Yazınsal Bilgiler", Seleucia ad Calycadnum, Olba Kazısı Yayınları, Sayı II, 105- 118

Percival 1976

Percival, J., The Roman Villa, University of California Press, Berkeley.

Rauh- Townsend- Hoff vd. 2009

Rauh, N.K., Townsend R., Hoff, M. vd., "Life in the Truck Lane: Urban Developement in Western Rough Cilicia," ÖJr 78, 253-312.

Rawson, ed. 2011

Rawson, B. ed., A Companion to Families in Greek and Roman Worlds, Wiley-Blackwell, Oxford.

Rothe 2018

Rothe, U., "The Roman Villa: Definitions and Variations." In The Roman Villa in the Mediterranean Basin. Late Republic to Late Antiquity, ed. A. Marzano, G.P.R. Métraux Cambridge University Press, Cambridge, 42-62.

Salmieri 2003

Salmieri, G., "The Process of Hellenization in Cilicia," Olba 8, 265-293.

Salway 1993

Salway, P., *The Oxford Illustrated History of Roman Britain*, Oxford University Press, Oxford, 391-426.

Sayar 2016

Sayar, M. H., Olba Tapınak Devletinden Şehir Devletine,” *Seleucia* 6, 107-118.

Sayar 2019

Sayar, M. H., “Roma İmparatorluk Döneminde Olba Arazisine Yerleştirilen Emekli Askerler,” *Seleucia* 9, 43-64.

Spanu 2003

Spanu, M., “Roman Influence in Cilicia through Architecture,” *Olba* 8, 1-38.

Strube 1996

Strube C., *Die ‘Toten Städte’. Stadt und Land in Nordsyrien Während der Spätantike*, Philipp von Zabern, Mainz.

Thonemann 2022

Thonemann, P., *The Lives of Ancient Villages. Rural Society in Roman Anatolia*, Cambridge University Press, Cambridge.

Townsend 2013

Townsend, R.F., “The ‘Council Chamber’ at Asar Tepe: A Preliminary Study”, *Rough Cilicia. New Historical and Archaeological Approaches*, ed. M.C. Hoff an R.F. Townsend, Oxbrow Books, Oxford, 112-127.

Uzunoğlu 2018

Uzunoğlu, H., *Epigrafik Belgeler Işığında Güney ve Güneybatı Anadolu’da Su ve Su Yapıları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Wandsnider 2013

Wandsnider, LuAnn., “Public Buildings and Civic Benefactions in Western Rough Cilicia: Insights from Signaling Theory” *Rough Cilicia. New Historical and Archaeological Approaches*, ed. M.C. Hoff an R.F. Townsend, Oxbrow Books, Oxford, 176-188.

Yegül 1969

Yegül, F., “Celtikci Village Study,” Unpublished Report. In *From Croesus to Constantine. The Cities of Western Asia Minor and Their Arts in Greek and Roman Times*, by G.M.A. Hanfmann (Ann Arbor, University of Michigan Press), 3, n.6.

Yegül 2024

Yegül, F., “A Financial Agreement between Artemis and Mnesimachos: The Man Who Bamboozled the Goddess” *Greece and Rome* 71.1: 92-119.

Yegül- Favro 2019

Yegül, F and D. Favro, *Roman Architecture and Urbanism from the Origins to Late Antiquity* Cambridge University Press, Cambridge.

Seleucia | Sayı XV | Mayıs 2025

Doğu Dağlık Cilicia Mimari Plastiği Bağlamında
Olba'dan Bir Grup Buluntu

*A Group of Finds from Olba in the Context of
Architectural Decoration in Eastern Rough Cilicia*
Emel Erten – Yavuz Yeğin

9

Su Kemerlerinin Ötesinde: Kırsalda Roma Yaşamı ve
Mimarisi

*Beyond the Reach of the Aqueducts: Roman Lives and
Architecture in the Countryside*
Fikret Yegül

33

Juliana Anicia: "A Building Loving Woman"

Gender and Construction in Constantinople

Juliana Anicia: "Yapı İşlerini Seven bir Kadın".

Constantinopolis'te Toplumsal Cinsiyet ve İnşaat Faaliyetleri
Diane Favro

55

Boncuk ve Vazo Yapımı Dışında

Tunç Çağı'nda Camın Farklı Kullanım Biçimleri

Different Uses of Glass in the Bronze Age

Other than Beads and Vessels

Emel Erten

71

Savatra'dan Yeni Adak Yazıtları

New Votive Inscriptions from Savatra

Mehmet Alkan – İlker Işık

93

Tyana Geç Antik Sur Duvarında Ele Geçen Bir

Define Hakkında İlk Değerlendirmeler

*First Evaluations of a Hoard Discovered in the Tyana
Fortress Wall*

Hüsamettin Hayri Şener

107

Gaziantep Gerçin Höyük'ten Savaş Arabası Şeklinde
Bir Kaide

A Chariot-Shaped Base from Gerçin Höyük, Gaziantep
Tımur Demir – Özgür Çomak

121

Tarsus'da Türk İslam Dönemi Mihrapları

The Mihrabs of Turkish-Islamic Period in Tarsus

Mustafa Kaya

139

Aizanoi Tiyatrosu'nun Scaenae Frons Düzeninin

Anadolu'daki Benzer Tiyatro Örnekleriyle Karşılaştırılması

Comparison of the Scaenae Frons Order of the Aizanoi

Theatre with Similar Theatre Examples in Anatolia

Fikret Özbay – İrem Kaya Yuki

161

Eski Çağ ve Geç Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında

Zephyrium

Zephyrium in Ancient and Late Antique Written Sources

Muzaffer Yılmaz

183

Batı Karadeniz'de Protohistorik Dönemlere Ait Yeni
Veriler

*Recent Archaeological Evidence from the Protohistoric
Periods of the Western Black Sea Region*

Emrullah Kalkan - Yunus Emre Sevinç

193

Anamur'da Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi

Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain in Anamur

Halil Sözlü – Sultan Eren

213

Ardahan'ın Hanak İlçesindeki Veli Kalesi

Veli Fortress in Hanak District of Ardahan

Özlem Oral

227

Roma Dönemi'nde Phokaia'yı Etkileyen

Depremlerdeki Arkeolojik İzler

*Archaeological Traces of Earthquakes Affecting Phokaia
In the Roman Age*

Sabri Arıcı

243

Eagle Figurine With Gold Medallion Holding a Ram
From Burdur Museum

Burdur Müzesi'nden Koç Tutan Altın Madalyonlu

Kartal Figürini

Salih Soslu

259

Antik Kaynaklar, Antropolojik ve Arkeolojik Veriler

Işığında Eski Çağ'da Dövme

*Tattooing in Antiquity in the Light of Ancient Literature,
Anthropological and Archaeological Data*

Ahmet Emirhan Bulut

287

Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi Taş Sanduka

Mezarları ve Buluntularının Değerlendirilmesi

*An Evaluation of the Roman Period Stone Cist Graves
and Their Findings from Bafra, Samsun*

Orhan Alper Şirin

321

Aizanoi Kadoi ve Kotiaecion'dan Yün Üretimine İlişkin
Arkeolojik İzler

Archaeological Evidence of Wool Production from

Aizanoi, Kadoi and Kotiaecion

Aslıhan Özbay

347

Seyitömer Höyük'ten Ele Geçen Bir Grup Bıçak

A Group of Knives Found at Seyitomer Mound

Rana Başkurt Usta – Hüseyin Usta

367

Traianus'un Doğu Seferine İlişkin Arkeolojik Kanıtlar

Archaeological Evidence of Trajan's Eastern Campaign

Burak Erdem

383

Alahan Manastırı Mağara – Kilisesi

Cave-Church in Alaban Monastery

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

397

ISSN 2148-4124

ISBN 978-625-6925-83-0

9 786256 925830

